

Antisemitismus v moderních českých dějinách

Soužití židovské menšiny s většinou by bylo nepochopitelné bez kontextu vzestupu moderního antisemitismu, který zpochybňoval rovnoprávné místo Židů ve společnosti a odvozoval její problémy od údajného židovského destruktivního působení. Cílem této části je uchopit moderní antisemitismus jako součást moderních českých dějin a zkoumat, proč a jakým způsobem se politici, novináři, spisovatelé či jiní vymezovali vůči Židům a jakou roli tato moderní protižidovská nenávist hrála.

Antisemitismus nevnímáme jako fenomén, který by nezbytně vyplýval ze skutečných rozporů či problémů ve vztazích mezi Židy a Čechy či Němci. Antisemitismus byl důsledkem konstruovaného a předsudečného pohledu na Židy, v němž byly soudobé události vykládány za pomoci teorie spiknutí. Moderní český antisemitismus proto ani není vysvětlitelný způsobem v české historiografii dosud obvyklým: jako důsledek česko-německého národnostního konfliktu. Židé měli hovořit německy a podporovat německé školství a politiku, a proto prý vyvolávali nevoli českých nacionalistů. Oproti tradiční české historiografii naopak zdůrazňujeme podobnost s antisemitickými hnutími v dalších evropských zemích. Jsme přesvědčeni, že mýtus o zásadní odlišnosti českého antisemitismu od podobných hnutí v dalších evropských zemích nám zabraňuje se skutečně zamyslet nad rolí antisemitismu a dalších rasismů v českých dějinách (a v současnosti České republiky). Dokud pouze zdůrazňujeme historicky lepší, mírumilovnější a tolerantnější charakter české společnosti, jsme opravdu schopni se kriticky dívat na současné projevy rasismu?

I přes výraznou kontinuitu protižidovských předsudků a myšlenkových struktur od starověku do současnosti chápeme antisemitismus jako dynamický jev, který se proměňuje a v různých kulturních, sociálních a politických kontextech plní rozdílnou roli. Věnovat se proto chceme nejen „typickému“ pravicovému nacionalistickému antisemitismu, ale též jeho proměnám po holocaustu, uplatnění v komunistickém bloku či v propagandě proti Státu Izrael.

Dějiny antisemitismu ovšem obsahují též obecnější témata: vedou k zamyšlení nad potřebou konstruovaného obrazu jiného pro vnitřní soudržnost vlastní skupiny či k roli násilí pro její udržování či ustavení. Na příkladu antisemitismu lze ukázat vznik a působení teorie spiknutí, v nichž jsou události v komplikovaném světě vysvětlovány působením skryté skupiny „jiných“ v pozadí.

V neposlední řadě pak považujeme rasismus a antisemitismus za stále aktuální témata, přičemž alarmující je v české společnosti především silný rasismus zaměřený proti romskému obyvatelstvu.